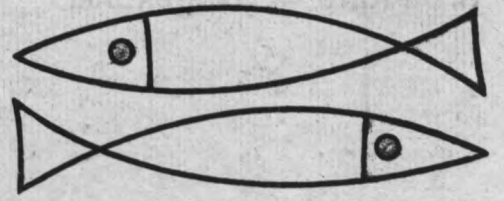


OPBOUW



weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstr. 59, wormerveer

adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

J. BOUMA — LOOSDRECHT

HEMELVAART (Hand. 1)

De vraag van de discipelen aan de Here Jezus: „herstelt Gij in deze tijd het koningschap voor Israël” verraaft een zeker ongeduld van hun kant.

Zal nu gaan gebeuren, waar de jongeren al zo lang naar verlangd hebben?

Zal de Here Jezus nu voor zijn volk het koningschap herstellen? En zullen zij het nog mee mogen maken?

De Here Jezus zelf heeft zijn leerlingen op dit spoor gezet. Veel heeft Hij na zijn opstanding met hen gesproken over het Koninkrijk van God.

Ik houd het er voor dat in de verwachting van de discipelen de Oudtestamentische profetie een belangrijke rol gespeeld zal hebben. De komst van het koninkrijk, dat betekent het einde van de oude bedeling, een einde dat ingeluid wordt door de uitstorting van de Geest (Joël 2).

—o—

De woorden van de Here Jezus in vs. 5: „Want Johannes doopte met water, maar gij zult met de Heilige Geest gedoopt worden, niet vele dagen na dien” voeren ons terug naar het begin van het evangelie, waar we lezen over het optreden van de Doper. In Matth. 3 horen we Johannes zeggen: „Ik doop u met water tot bekering, maar Hij, die na mij komt, is sterker dan ik; ik ben niet waardig Hem zijn schoenen na te dragen; die zal u dopen met de heilige Geest en met vuur. De wan is in zijn hand en Hij zal zijn dorsvloer geheel zuiveren en zijn graan in de schuur bijeenbrengen, maar het kaf zal Hij verbranden met onuitblusbaar vuur.”

Johannes ziet de komst van de Messias, de uitstorting van de Geest en het einde van de oude bedeling in elkaars verlengde liggen en niet eens zover na elkaar. Daarmee staat Johannes de Doper in de lijn van de Oudtestamentische profeten, die

de toekomstverwachting in datzelfde perspectief zagen.

De Geest zal worden uitgestort, er zullen tekens gebeuren op de aarde en in de hemel. En in het direkte verlengde van de geestesuitstorting zien de profeten de grote dag des Heren naderbij komen. Voor hun besef horen deze dingen zo direct bij elkaar, dat er nauwelijks verschil in tijd tussen is. Terwijl wij achteraf er toch anders tegen aankijken.

—o—

Dit verschil in optiek wordt heel treffend geïllustreerd door twee mensen die in de verte naar dezelfde punten kijken. De één heeft een verrekijker, de ander niet. Degene die een verrekijker gebruikt ziet de dingen in een heel ander perspectief dan degene die er geen één heeft. Met een verrekijker worden dingen, die veraf zijn voor het oog heel dicht bij gehaald en lijken ze vlak na elkaar te liggen, terwijl er in werkelijkheid een grote afstand tussen ligt. Zo ligt het ook in de profetische toekomstbeschrijving. Dan worden de gebeurtenissen heel dichtbij gehaald en a.h.w. in elkaar geschoven, terwijl ze in werkelijkheid van elkaar gescheiden zijn door een groot verschil in tijd. Uit de prediking van hun Meester, hebben de leerlingen opgemaakt dat de wederoprichting van het rijk van David, het herstel van het koningschap voor Israël, de laatste fase zal inluiden. Zal de ontknopping in deze tijd komen? Zullen wij het nog meemaken?

—o—

De Here Jezus laat hun vraag onbeantwoord. Hij geeft geen uitsluitel omtrent het tijdstip waarop dit alles zal geschieden. Niemand weet het tijdstip, waarop God zeggen zal: en nu is het zover. De Vader houdt de beslissingsmacht over dit tijdstip aan zich, „maar gij zult kracht ontvangen”, zegt Jezus,

„wanneer de Geest over u komt, en gij zult mijn getuigen zijn...” Christus wil niet, dat we de jaren aftellen, nog zo lang duurt het, maar Hij wil dat wij onze taak, onze roeping zien in deze wereld. Dát is de zin van zijn antwoord aan de discipelen.

Wie naar de tijd vraagt, wie gaat zitten aftellen, die verliest de aandacht voor het werk, dat hem te wachten staat.

Tellen maakt ongeduldig. Nog zoveel streepjes en we zijn er. Zo'n instelling werkt verlamdend. Het is als met kleine kinderen, die de dagen en de nachten voor hun verjaardag aftellen. Hoe lang duurt het nog? Ze slapen er niet meer van, zo opgewonden zijn ze. Maar ze hebben ook nergens meer oog voor.

—o—

De Here Jezus vestigt de aandacht van zijn discipelen op de wereld (Jeruzalem — Samaria — het uiterste der aarde), en daarin getuigen van Hem te zijn.

Ook al is Hij na zijn heengaan tot de Vader lichamelijk niet meer in hun midden, het werk gaat door en in de Geest is Hij present.

Door zijn Geest zullen zij kracht ontvangen om het werk voort te zetten, dat Hij begonnen is. De verkondiging van de blijde boodschap aan mensen dichtbij en ver af. Getuige-zijn. Getuigen van Hem, die de boze heeft overwonnen en die zijn Rijk doet komen.

—o—

Tegenover de toch wat enge aandacht van de discipelen voor Israël, „herstelt Gij in deze tijd het koningschap van Israël”, geeft de Heiland de breedte der aarde aan. De reikwijdte van zijn koningschap. „Gij zult mijn getuigen zijn te Jeruzalem en in geheel Judéa en Samaria en tot het uiterste der aarde”. De kringen zullen zich steeds meer verwijderen.

Vanuit het hart van het joodse land zal het evangelie schoksgewijs de wereld veroveren. Jeruzalem, Judéa en Samaria, de grenzen van het Romeinse imperium. Heel de wereld wordt opengelegd.

En daarmee wordt toch nog iets gezegd over de tijd, hoe lang het nog zal duren. De verbreiding van het evangelie over de gehele wereld ging in die tijd niet via kranten,

radio, televisie enz., maar de predikers van het evangelie gingen te voet, van stad tot stad, van land tot land, langs vaak weinig begaanbare wegen.

Geeft dit niet aan wat de leerlingen ongetwijfeld geproefd zullen hebben: de Here Jezus spreekt hier over onze schouders tot de gemeente, die volgen zal. Voordat de uitersten der aarde het rijke evangelie-woord gehoord zullen hebben, zal er heel wat water door de Jordaan gestroomd zijn. Een groot terrein ligt braak. Er moet veel werk verzet worden.

En wanneer de Here Jezus is opgevaren naar de hemel en aan hun ogen onttrokken wordt door een wolk, klinkt in de vraag van de engelen een lichte terechtwijzing door op hun staren naar omhoog, maar tegelijk ook een belofte.

Een terechtwijzing: „Wat staat gij daar en ziet op naar de hemel?” Tussen de regels door hoor je: ziet de breedte der aarde, die Hij u gewezen heeft. Maar ook klinkt in hun woorden de belofte: Hij komt weer en zal op dezelfde wijze wederkomen, als gij Hem ten hemel hebt zien heenvaren.



in dit nummer

- 161 *Ds J. Bouma,*
Hemelvaart (Hand. 1)
- 162 *Drs H. de Jong,*
Iets over antithese (4 - slot)
- 163 *T. Hoekstra,*
Beoordeling van literatuur (4)
- 164 *D. W. L. Milo,*
Wees Gij mijn uitzicht

Ds M. R. van den Berg,
Jeremia (Bijbelstudie)
- 165 *Prof. dr H. J. Jager,*
Zo was het (28)
- 167 *P. C. van Wijk,*
Terloops...

H. DE JONG — AMSTERDAM

Iets over antithese (4 - slot)

Adeldom verplicht

Wanneer wij de wereldbevolking indelen in rijken en armen, kan het niet verborgen blijven dat de gemeente van Christus overwegend tot de rijken behoort. Veel christenen hebben daar een slecht geweten over en lezen uit dit feit af dat de christelijke gemeente fout zit. Ik geloof niet dat dat nodig is. We mogen gerust eens de vraag stellen: wie heeft 'Abraham' nu rijk gemaakt? Het zou toch niet zo vreemd zijn dat in Gods zegen die om Christus' wil over Europa is neergedaald, ook voorspoed meegekomen is, niet alleen in materiële, maar ook in meer spirituele zin. We kunnen zelfs zeggen (maar dan zijn we wel ondankbare honden) dat we daar niets aan kunnen doen. Maar hoe gaan wij nu met dit gegeven om? Adeldom verplicht.

Nu niet gelijk denken dat er een aanslag op uw portemonnee wordt voorbereid. Dat u van uw overvloed moet geven. Want als het daarbij blijft, wordt op de duur onze frustratie alleen maar groter, vrees ik. De moeilijkheid is niet door liefdadigheid in materiële zin op te lossen. Als we dat denken, maken wij dezelfde fout als de materialisten. Ja, zegt u, ik weet al waar u heen wilt. U wilt heenwerken naar een veel intenser en indringender evangelie-prediking aan de armen dan tot dusver ooit heeft plaats gevonden. U wilt dat dáárvoor de beurzen, maar vooral de harten open gaan.

Toch wilde ik dat nu niet zeggen. Dat God zich met zijn heilsboodschap tot de armen richt en dat Hij de rijken uitnodigt zich in die beweging te laten opnemen, had ik de vorige maal al gezegd. Maar ik besloot toen mijn artikel met te schrijven, dat er voor de christelijke gemeente meer te doen is dan met het evangelie te vissen in het troebele water van de armoede. En daarover moet 't nu gaan.

Verplicht tot wat?

Ik denk aan Mozes die zijn prinselijke opvoeding en opleiding gebruikt heeft om voor zijn volk in te treden bij de farao van Egypte. Ik denk aan Esther die haar hoge positie aan het perzische hof heeft aanvaard om haar volk bij Ahasveros te verdedigen tegen de aanslag van Haman („kom ik om dan kom ik om”). Haar oom Mordechai gaf haar, toen zij uit bangheid wilde zwijgen, dit in overweging: „Wie



weet of gij niet juist met 't oog op deze tijd de koninklijke waardigheid gekregen hebt" (Esther 4:14). Zou dat voor ons ook niet een nuttige overweging kunnen zijn, dat er wellicht een goddelijke voorzienigheid in steekt, dat wij in een tijd van openbaar wordende wereldarmoede in alle opzichten een positie hebben gekregen waarin wij onze „mond open kunnen doen ten bate van de stomme, ten behoeve van het recht van allen die wegwijnen" (Spr. 31:8)?

Het voorbeeld van Esther en haar volk is ook nog in ander opzicht leerzaam. Het joodse volk op welks ondergang Haman het gemunt had, was namelijk niet arm in de materiële zin van het woord. Het boek Esther bevat toespelingen op de grote materiële welvaart van de joden in het perzische rijk. Wanneer Haman aan Ahasveros het voorstel doet, het joodse volk uit te roeien, voorkomt hij de verdenking dat 't hem om hun rijkdommen begonnen is door te beloven: „dan zal ik tien-duizend talenten zilver afwegen en ter hand stellen aan hen wier werk het is die te storten in de schatkist van de koning" (Esther 3:9). Dit bedrag moest opwegen tegen de buit die behaald zou worden bij de afslachting (vs. 13). Ook Esther zelf raakt aan het financiële aspect wanneer ze tot Ahasveros zegt dat als Haman's plan doorgaat, er een ramp zal geschieden, „die onder de verliezen des konings zijn weerga niet hebben zal" (7:4). Uit het boek Esther blijkt dat een volk arm en verdrukt en aan het leven bedreigd kan zijn zonder dat 't in materiële zin gebrek heeft. Is dat trouwens niet een overwegende trek in het joodse lijden de geschiedenis door? De historie van het joodse volk lijkt me dan ook een recalitrant gegeven voor de marxistische geschiedenisbeschouwing en het joodse volk de steen in de gehaktmolen waar de marxisten de wereldgeschiedenis in doen. De staat Israël zoals wij die tegenwoordig kennen moge socialistische regeringen verdragen, maar ik durf de betwering aan dat het principiële socialisme niet past bij het joodse volk. Het is er te persoonlijk voor. Nooit zal hun menigte een massa worden. Te persoonlijk en ook te

weinig cynisch om in een mechaniek der geschiedenis te geloven. Om hier niet te lang bij stil te staan, het boek Esther lijkt me een goed medicijn voor degenen die de bijbelse antithese als klassen-strijd uitleggen.

De rijke als profeet

Terug nu naar mijn punt: de rijke als voorspraak en pleitbezorger van de armen en verdrukten. Een prachtig voorbeeld daarvan is de aristocraat Jesaja die het met zijn zevoudig 'wee u' opnam voor zijn arme en verdrukte volksgenoten tegenover de dronken knoeiers die over hen te zeggen hadden (Jes. 5:8-24). Een goed voorbeeld is ook de haagse advocaat A. M. C. van Hall, die in de vorige eeuw voor de Afscheidenen in de bres sprong en de kleinzielige maatregelen tegen hen in zijn pleidooien ontzenuwde.

Maar nu iets belangrijks. Waarmee dreigen deze pleitbezorgers als ze zich keren tegen de verdrukters? De verleiding is groot dat zij aardse macht tegenover aardse macht stellen. Want laten wij ons niet vergissen: er kan vandaag gesproken worden van de *macht* der armen. Een arme is in 't algemeen machteloos, maar georganiseerde armen zijn dat niet. Eerlijk gezegd wantrouw ik vele hedendaagse pleitbezorgers der armen op dit punt. Ik hoop dat ik mij vergis, maar ik krijg niettemin de indruk dat deze profeten de stukken op het bord van de geschiedenis bekijken en dan tot de conclusie komen dat 't verstandig is op tijd de zijde der 'armen' te kiezen, en dat dus hun moed uiteindelijk berekening is. Arglistig immers is het hart boven alles — zegt een profeet.

Waarmee dreigen wij als we de verdrukker de wacht aan zeggen? De profeten van de bijbel doen het met zo iets vreemds en oncontroleerbaars als het oordeel Gods. Ja, maar God werkt niet anders dan door mensen, liegt men tegenwoordig. En zo is men af van dat lastige woordje g-o-d. Zo kan men zeggen: 'god of de geschiedenis', zoals men een paar eeuwen terug 't had over 'god of de natuur'. Nee, „over hen dondert Hij in de hemel", zingt Hanna in haar lofzang (1 Sam. 2:10). Goed, ik ontken niet dat de Here daarbij gebruik maakt van menselijke tussen-schakels, maar niet altijd en als Hij 't doet, dan ook steeds zo dat ze van te voren niet aan te wijzen zijn.

Voor het machts-denken staat dus de profeet altijd in het luchtledige, in de on-werkelijkheid. Daarom neemt het ongeloof zijn dreigingen ook niet serieus. Zelfs het geloof heeft er moeite mee. Er is er uiteindelijk maar een die een protesterende profeet ernstig neemt en dat is God Zelf. En Hij is de Heer, die 't recht der armen, der verdrukten gelden doet. Rijke kerken en christenen als wij zijn — wij heb-

ben ruimschoots de toerusting ontvangen tot deze profetische taak. Ik bedoel niet dat onze rijkdom een stok achter de deur van ons protest zou kunnen zijn — daar is die rijkdom trouwens ook niet indrukwekkend genoeg voor — nee, onze rijkdom is vóór alles dat wij deel uitmaken van een beschaving die ons in alle opzichten mondig heeft gemaakt. En deze mondigheid, deze mond kunnen wij effectief open doen ten bate van de stommen. Is dat dan ook niet onze plicht? Onze eerste taak: evangelie-prediking onder de armen, zien we wel. Maar onze tweede taak: profetisch opkomen voor hun rechten, profetisch de verdrukker bedreigen met het oordeel GODS, zijn we daarvoor in? Of zijn we te bang?

Balans

Het wordt tijd dat we de balans gaan opmaken van de bijbelse antithese in vergelijking met de nieuw voorgestelde van de klassenstrijd. Zeker, de bijbel is het boek voor de verdrukten, althans voor hen met name. (Wanneer je zegt, zoals de materialistische exegeten doen, dat de bijbel ook het boek van de verdrukten is, dan loop je voorbij aan het feit dat het evangelie niet van of naar de mens is, maar door openbaring van Jezus Christus (Gal. 1:11,12)). Voor de armen en verdrukten dus. Maar daar moeten twee restricties bij. In de eerste plaats blijft een groot gebied van armoede en verdrukking buiten onze beschouwing, wanneer we het leven slechts materialistisch beschouwen. Ik denk trouwens dat de materialistische exegeten dit ondanks hun naam (?) wel met mij eens zijn, getuige hun aandacht voor de feministische strijd. In de tweede plaats zouden georganiseerde armen door de macht van hun massaliteit wel eens tot de rijken kunnen behoren. Nadat we deze beperkingen hebben aangebracht, zijn we er nog niet, want aan de armen en verdrukten die wij zo met zorgvuldigheid opzoeken, brengen wij het evangelie der zaligheid in *toets-woorden*, waardoor schifting ontstaat en de ware arme te voorschijn komt die zich herkent in de naam Lazarus. Maar 't is waar, deze Lazarus staat aan het einde van onze bemoeienis, we kunnen met hem niet beginnen. Wij starten zo veel mogelijk bij de 'bruto'-armen.

En wat de rijken betreft, zij staan met hun rijkdom niet van meet af aan in het verdoem-hoekje. Voor dat wij met Jakobus de gesel over hen heen halen („Welaan dan, gij rijken... hfdst. 5:1 v.v.) mogen wij ze eerst, ook met Jakobus, in de evangelische beweging betrekken: „Laat de geringe broeder roemen in zijn hoogheid, maar de rijke in zijn geringheid, 1:9, 10. Hem wordt de proef afgenomen of hij in Gods ogen, in vergelijking met de arme, gering wil zijn. Doorstaat hij deze proef, dan is zijn rijkdom niet

met hem ten verdere; hij kan er barmhartig en milddadig mee zijn en verder kan hij zijn opvoeding, opleiding, positie, status, beschaving en invloed en dan ook nog zijn geld (waarom niet?) gebruiken om op gerichte wijze wat onrecht is hardop onrecht te noemen en degenen die daarvoor verantwoordelijk zijn onder het oordeel Gods te stellen.

Wanneer we als christelijke gemeente zo te werk gaan, zullen we merken dat de bijbelse antithese heensnijdt door rijk en arm, zonder dat wij kunnen zeggen dat zij met deze maatschappelijke tegenstelling niets te maken heeft. Maar de ware tegenstelling wordt die tussen wie God dient en wie Hem niet dient (Mal. 3 : 18), tussen geloof en ongelooft.

T. HOEKSTRA — ZWOLLE

Beoordeling van literatuur (4)

Een poging tot analyse van „Witte Chrysanten”

(zie het vorige nummer van Opbouw)

Allereerst vraag ik uw begrip voor het feit, dat ik mij in een weekblad sterk beperken moet: ik kan toch geen zes bladzijden gaan vullen. Maar ik zal proberen de voornaamste zaken aan te geven. Opnieuw vraag ik uw aandacht voor het „wat” en het „hoe”.

De „inhoud”

De belangrijkste gebeurtenissen zijn: M kwelt de ik-figuur en nog gemener diens vader. De ik heeft sterke wraakgevoelens, hij onderdrukt die, maar aan het eind is aan die wraaklust voldaan en dat geeft grote opluchting. Men zou kunnen spreken van twee verhalen: dat over vader en dat over ik; een verhaal in een verhaal.

Primaire reacties

Uiteraard kan ik de reacties van andere lezers niet voorspellen. Ik werd direct getroffen door het heel verhaal, maar ik verwacht dat velen het gedeelte over vader „mooi” zullen vinden en dat het andere afkeer, hui-ver, misschien wel afschuw oproept. Dat laatste verwacht ik vooral bij wie het hele verhaal leest: de fantasieën van de ik, hoe hij wraak wil nemen, het gruwelijke gedrag van M, het feit dat hij vier keer op ruwe wijze vloekt, dat alles stoot af. Er is grote kans dat lezers dit een slecht, een immoreel verhaal vinden. Laten we eens verder kijken.

De verteltechniek

De lezer maakt alles mee vanuit de ik die zijn herinneringen vertelt; het verleden wordt bijna als een heden beleefd. De volgorde is hoofdzakelijk chronologisch met enkele onderbrekingen.

Er zijn drie hoofdgedeelten te onderscheiden. Het eerste beschrijft M en hoe hij de ik kwelt. Het tweede gaat over de vader. Elk van die delen vult iets minder dan een derde van het hele verhaal. De rest, iets meer dan een derde, wordt in beslag genomen door de psychische problemen van de ik en enkele zinvolle aanduidingen, bijvoorbeeld van de vrouw van M.

Tussen het eerste en tweede is ook in de wijze van vertellen een verrassend contrast. M wordt beschreven in korte zinnen, verdeeld over het verhaal van wat hij de ik aandoet. Bij dat laatste zijn gedeelten waarbij de tijd die tijdens de kwelling verloopt, ongeveer parallel loopt met de lezer is geneigd zich met de ik te vereenzelvigen.

Het andere deel is net andersom opgebouwd. De vader wordt uitvoerig en sympathiek getekend; de eigenlijke, tragische gebeurtenis wordt summier in de woorden van vader zelf weergegeven. Mede daardoor én door het contrast in uitvoerigheid dringt des te dieper door wat vader heeft meegemaakt. Een fraai staaltje van verteltechniek: in de kortere gedeelten komt indringend naar voren wat voor iemand M is en wat hij vader aandoet; in de langere gedeelten leren wij indirect de ik kennen, zowel door wat hij ervaart als door zijn beschrijving van vader. Een heel knap geconstrueerde spiegeleffect.

Parallellen en contrasten

Behalve de hierboven genoemde zijn er meer overeenkomsten en tegenstellingen aan te wijzen.

De reactie van vader is tegengesteld aan die van de zoon. Vader leest

in de Navolging van Christus, de zoon bezint zich op wraak. Maar het uiteindelijk resultaat vertoont veel overeenkomst: „vermijd kennismaking met mensen”.

De sfeer rondom M is tegengesteld aan die bij de ik thuis, de martelkelder staat in contrast met de tuin, de winkel met de broeikas.

De ik voelt afschuw voor M maar volgt hem „als een geslagen hond die niet zonder zijn baas kan”. Hij voelt liefde voor zijn vader maar hij kan die niet „navolgen”.

Er is meer, maar ik moet het hierbij wel laten.

De grondgedachte?

De idee in het werk zou omschreven kunnen worden als: aangrijpende ervaringen kunnen het karakter van een mens vervormen zodat hij tot onmenselijke wraakgevoelens komt. De climax eindigt bij het graf van M: de witte chrysanten worden eerst murw getrapt! Die wraakzucht is een herkenbaar motief, de lezer kan ook door dit verhaal met zichzelf worden geconfronteerd. En deze keer is er van een lachspiegel of karikatuur geen sprake! De beoordeling van dit literaire werk kan inderdaad leiden tot een beoordeling door de lezer van zichzelf. De ik zegt zelf: „De wraak vergiftigt mijn denken”.

Maar dat was nog slechts de buitenkant!

Wie „Witte chrysanten” alleen maar als een verhaal beschouwt, is nu wel zo ongeveer klaar. Het „hoe” en het „wat” zijn beide aan de orde geweest. Ik hoop dat uw oordeel nu gelijk luidt aan het mijne: een uitstekend verhaal.

Maar wie wat nauwkeuriger gelezen heeft, is misschien tot de ontdekking gekomen dat de zaak ingewikkelder is dan tot nu toe werd aangegeven. Er komen woorden, begrippen en aanduidingen in voor die een goede lezer op zijn hoede doen zijn.

Er zit veel méér in!

Laat ik eerst eens enkele „trefwoorden” citeren: passie, onverzadigbaar, een machtige wil, hese stem, mateloos, hartstochtelijk, demonisch, hysterische uitbarsting, hysterische stupor (= verkramping). Die worden gebruikt in verband met M. Wat zijn vrouw betreft: bleekzuchtig, mager, ziekelijk, kwijnend, uitgeholde wangen, rode vlekken van opwindings, uitgeteerd, aangetast, vulgair.

De ik zegt van zichzelf: „ik ben nogal narcistisch”.

Als we dan ook nog de kleuren wit, paars en rood tegenkomen, is er voldoende aanleiding het verhaal verder te bestuderen. Het beeld van M wordt steeds duidelijker: de kwelling van de ik lijkt haast een seksuele verkrachting, M bezoedelt de naam van een overledene door vuile praat over haar te vertellen... „hij drukte zijn benen tegen mij aan”, en juist op dat moment roept zijn vrouw hem, krijsend. Ook zij benadert de ik, maar op haar manier: „Kom vanavond jongen, vanavond is de ploert er niet”.

Na de scène in de kelder is M uitbundig, o.a. gaat hij staan dansen op een dieprode begonia die hij tot moes verplet. Rood is de kleur van de hartstocht! De ik is met zijn hoofd in gladiolen geduwd en veegt een donkerpaars sap van zijn gezicht. Paars is de kleur van schuld en boete. (Vader levert witte chrysanten; wit wijst op zuiverheid)

Er blijkt duidelijk een tweede laag in het verhaal aanwezig te zijn, een verslag van een psychische afwijking (hysterie) die haar oorzaak vindt in huwelijksfrustraties en die van fatale invloed is op de omgeving. Zelfs de vloeken passen daarin, hoe ruw ze ons ook mogen treffen: het lijkt dat M werkelijk Gods verdoemenis over zichzelf uitroept.

De ik weet zich niet aan de fatale invloed van M te onttrekken. Al heeft hij een extatische vreugde gevoeld bij het bericht van M's dood, hij verzoent zich niet met de mensen. Hij zegt van zichzelf dat hij „narcistisch” is. Wat hij verder van zichzelf vertelt, past daar, psychologisch gezien, precies bij: hij kijkt neer op andere mensen. Symbolisch vinden we dat in het visionaire slot: „ik zweefde over de huizen en er waren geen daken op de huizen en als Asmodee kon ik in de kamers kijken en ik zag bleke, magere vrouwen met stroblond haar, in hoge kaplaarzen, die aan morsig ondergoed snuffelden, ik zag de wreedheid van het echtelijk verkeren, de stiekeme gedachten... uitgemergelde vrouwen, bleek en doorzichtig, wegterend en wegnijnend, maar vol gretige lust... het beeld van de algehele en meedogenloze ontbinding...” Maar de ik is daarboven verheven!

Dat lees je toch niet voor je plezier?

Ik hoop dat in elk geval één ding duidelijk is geworden: er kan in een verhaal wel meer, en ook wat anders zitten dan we in eerste instantie menen. We moeten dan ook niet al te gauw met een oordeel klaar staan. Literatuur vraagt om geestelijke inspanning. Deze (korte en onvolledige) analyse heeft mij wel enkele avonden gekost, maar ik zie dat als één van de bezigheden die God de mensen gegeven heeft, om zich er mee te vermoeien. Dat zei de Prediker ook al!

D. W. L. MILO — DALMALLY

WEES GIJ MIJN UITZICHT

Hymn 87

Enige tijd geleden schreef me een lezer uit het verre Westen aan. Die wilde een Engels kerklied onder mijn aandacht brengen. Hij is er zelf zo door geïmponeerd, dat het als een schat in zijn leven meegaat. En hij wenste dit lied met mij „te delen”.

Daar deel ik graag in mee. Ik ken het lied — we zingen het hier ook — en ook ik word er telkens door getroffen. Als ik kans zie speel ik het wel na de dienst, nu en dan. En ik geloof dat onze lezer gelijk heeft wanneer hij vraagt, dit lied eens onder uw aandacht te brengen.

Het is inderdaad een lied van een bijzonder stempel. En het verwondert me, dat het niet in het Liedboek is opgenomen; daar zou het zeker in gepast hebben. Is het dan nog niet voor Nederlands gebruik klaargemaakt, de kennismaking zal ook u vermoedelijk bevallen.

Het lied komt in de tweede uitgave van het Church Hymnary onder nr. 477 voor, in de 3e uitgave onder nr. 87. De tekst is oorspronkelijk Iers en naamloos. In het Celtic zijn de beginwoorden Rob tu mo Bhoile, a Comdi cride. Dat zegt u waarschijnlijk niets. Het lied is omstreeks 1900 vertaald door Mary Byrne en berijmd door Eleanor Hull; twee dames, die alleen door dit lied in de auteurslijst van de Hymnary zijn gekomen. De componist is eveneens anoniem, maar de melodie heeft wel een naam: die heet de Slane en is uit Ierse overlevering opgetekend.

We hebben dus ongetwijfeld met een zeer oud volkslied te maken, dat aan „Child in a manger” doet denken. Laat me u hieronder de Engelse tekst mogen geven — en daarnaast een poging tot vertaling van onze lezer uit het verre Westen:

BE THOU MY VISION

Be Thou my vision,
o Lord of my heart;
naught be all else to me
save that Thou art.
Thou my best thought,
by day or by night,
Waking or sleeping,
Thy presence my light.

Be Thou my wisdom,
Thou my true word;
I ever with Thee,
Thou with me, Lord;
Thou my great Father,
I Thy true son;
Thou in me dwelling
and I with Thee one.

Be Thou my battleshield,
sword for the fight;
Be Thou my dignity,
Thou my delight,
Thou my soul's shelter,
Thou my high tow'r:
Raise Thou me heav'nward,
o pow'r of my pow'r.

Riches I heed not,
nor man's empty praise;
Thou mine inheritance,
now and always:
Thou and Thou only,
first in my heart,
high King of heaven,
my treasure Thou art.

WEES GIJ MIJN UITZICHT

Wees Gij mijn uitzicht,
o Heer, Gij alleen;
zinloos is 't leven
dat leidt langs U heen;
wees Gij mijn overdenking
bij dag en bij nacht,
wakend of slapend,
wees Gij mij een wacht.

Wees Gij mijn wijsheid,
mijn licht meer en meer;
dat 'k steeds in U blijf
en Gij in mij, Heer;
Gij trouwe Vader,
ik ben toch Uw kind,
in Uw eeuwige armen
voor eeuwig bemind?

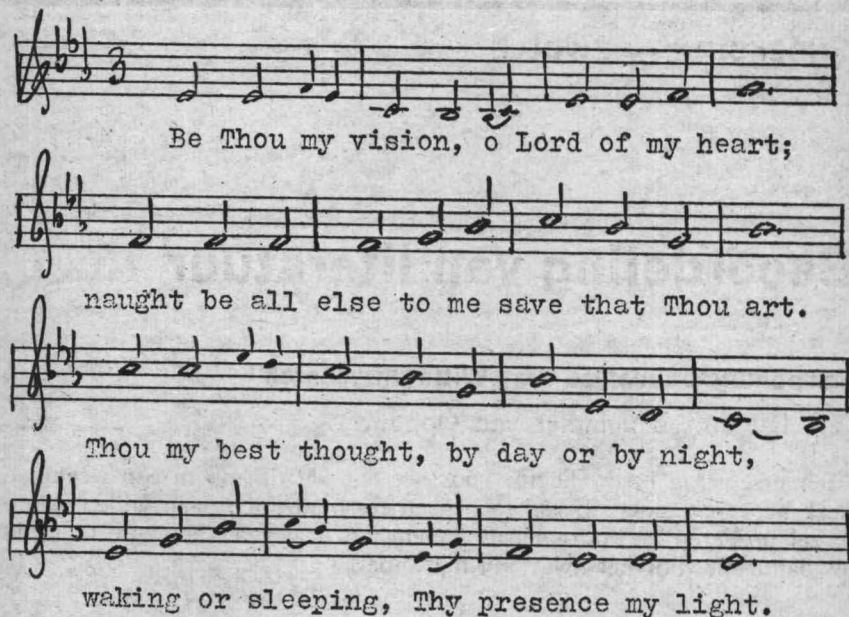
Wees Gij mijn pantser,
mijn zwaard in de strijd;
wees Gij mijn alles,
mijn heerlijkheid;
schuilplaats voor 't leven,
mijn burcht in de nacht,
leid mij ten hemel,
o kracht van mijn kracht.

Rijkdom bekoort niet,
noch ijdele eer;
Gij zijt mijn erfdeel
voor immermeer;
Gij en alleen Gij,
de eerste in mijn hart,
koning der hemelen,
Gij zijt mijn schat!

High King of heaven,
after victory won,
may I reach heaven's joys,
o bright heav'n's Sun!
Heart of my own heart
what ever befall,
still be my vision,
o Ruler of all.

Koning der hemelen,
nu de zege is behaald,
geef dat Uw glorie
ook mij eens omstraalt;
blijf Gij mijn uitzicht
in 't eind van de tijd,
koning der eeuwen,
o mijn heerlijkheid!

Omdat een lied, zeker een kerklied, uit woorden plus een melodie bestaat, volgt hieronder ook de melodie:



De eerste opmerking die u wellicht zult maken luidt: moet dat nu in de ik-vorm? Is dit een persoonlijke geloofsbeleving — en geen gemeenschappelijk belijden? Is het een lied voor de kerk of voor de binnenkamer?

M. R. VAN DEN BERG — LEIDEN

JEREMIA

Angst voor mensen

Zedekia durft niet op het kompas van God te varen. Hij vertrouwt alleen zijn eigen waarnemingen. Hij breekt het gesprek erover tamelijk abrupt af en stapt over op een ander punt. Ook daarbij wordt hij weer gedreven door zijn angst voor mensen. Hij is bang dat de vorsten, zijn ministers, erachter zullen komen wat hij met Jeremia besproken heeft. Dat zou funest kunnen zijn voor Jeremia. Maar ook voor hemzelf zou het erg vervelend zijn. Het zou zijn positie bij de vorsten verzwakken. Daarom zegt hij: laat tegenover niemand iets los over dit onderhoud, over wat we met elkaar besproken hebben. Natuurlijk komen de vorsten erachter, dat Jeremia bij de koning geweest is. Dat kan niet verborgen blijven. Zij hebben ook hun inlichtingendienst. Dat beseft Zedekia maar al te goed. Hij weet dat ze straks bij Jeremia zullen komen en hem zullen vragen: wat had jij de koning te vertellen? Of: wat had de koning jou te vertellen?

Dat laatste maakt duidelijk, dat Zedekia niet alleen bezorgd was voor Jeremia, maar ook voor zichzelf. En

hij geeft Jeremia opdracht om dan te zeggen: ik heb een verzoek aan de koning gedaan om alsjeblieft niet weer naar het huis van Jonathan teruggebracht te worden. Want dat zou mijn dood betekenen.

Wat de koning verwachtte, gebeurt. Jeremia wordt onder bedreiging ondervraagd. Hij geeft precies het antwoord dat de koning hem had opgedragen. En dat heeft het gewenste resultaat. Ze komen niets te weten en laten Jeremia verder met rust.

We moeten ons hier het hoofd maar niet breken over de vraag of en hoe zwaar Jeremia bij deze gelegenheid heeft gelogen en of Jeremia daar wel goed aan gedaan heeft. De Schrift stelt deze vragen ook niet. Volgens bijbelse maatstaven doet Jeremia hier niet iets dat de HERE veroordeelt. Als dit verkeerd was, zou de HERE zichzelf ook aan iets dergelijks schuldig gemaakt hebben. In 1 Sam. 16 krijgt Samuël de opdracht David tot koning te zalven. Maar Samuël durft dat niet. Hij is bang dat Saul ervan hoort. En dan zegt de HERE: als de mensen je vragen wat je komt doen, zeg dan maar dat je een offer komt brengen. En in Joh. 7 wordt iets dergelijks van Christus zelf verteld. Zijn broers gaan naar Jeruzalem voor het Loofhuttenfeest. Ze zeggen tot Jezus: ga met ons mee. Hier in Galilea valt niets te bereiken. Daarvoor moet je in Jeruzalem zijn. En dan zegt Jezus: Ik ga niet naar dit feest. Maar als zijn broers goed en wel vertrokken zijn, gaat Jezus toch, in het geheim.

Inderdaad is in kerkliederen soms een neiging tot personalisme te vinden; een egocentrische, zo niet egoïstische instelling, die de vreugden van het heil-in-Christus voor zichzelf tracht te houden. Dat is niet gezond en de personalistische belijder onttrekt zich aan de gemeenschap der heiligen. Met alle gevolgen daarvan.

Maar dat personalisme kenmerkt zich altijd door een ongezonde vreugde-in-God; een vreugde namelijk, die niet klopt met het Woord. We spreken dan wel van mysticisme: een religieus genieten met uitsluiting van anderen. Maar daarvan is hier geen sprake. Wat deze dichter in de ik-vorm belijdt is alles zuiver naar de Schrift. Dat mogen de broeders zien en horen. Ze worden er zelf zingende bij betrokken. En de ik-vorm komt in de psalmen zelfs vaak voor: is daar altijd namens de gemeenschap aan het woord. Zoals ook onze geloofsbelijdenis begint met „Ik geloof in” — in tegenstelling tot de Lutherse belijdenis: „Wir glauben all”.

Een tweede opmerking die u zult willen maken (en als u het niet doet, wil ik het wel doen) is, dat dit lied op een hoge toon klinkt. Het is in extase gedicht. De dichter is zo vol van zijn liefde tot de Heere, dat hij de schoonste beelden gebruikt om zijn stamelingen vorm te geven.

Daar is toch niets tegen? Vroeger zei een predikant in Haarlem wel eens: we mogen gerust gek zijn met onze Heere God. Dat klonk weinig deftig — maar het was spontaan en goed. Als wij de deugden van onze huisvrouw bezingen doen we dat ook niet in cerebrale betoogtrant — maar spontaan en oprecht. Dan moeten we onze hemelse Vader ook maar kinderlijk en blij onze hartelijke liefde toezingen — Hij is het waard! En geen diepvriesliefdesliederen alstublieft.

Nog een laatste opmerking als het mag. Dit lied is een oude Ierse hymne, een liefdeslied. Het is op een oude Ierse melodie gezet, een liefdesmelodie. Het is een lied van verlangen: om geheel voor onze hemelse Vader te leven, geheel door Hem te worden verzorgd en geborgen, voor deze tijd en voor de eeuwigheid. Het is het gebed van een, die alles wil missen om zijn Vader te mogen behouden. Die van alles afziet, om tot God op te zien. Die hongert en dorst naar gerechtigheid en die verzadigd zal worden met zijn Goddelijk beeld.



Wat Jeremia doet, ligt in dezelfde lijn. We kunnen de vraag of dat wel in de haak is, gewoon buiten beschouwing laten. Waar het hier om gaat, is dit: wie niet op het kompas van Gods Woord vaart, wordt heen en weer geslingerd door vrees voor mensen. Die vrees bepaalt dan zijn doen en laten.

Angst voor mensen. Christus heeft gezegd: wees niet bevreesd voor hen die wel het lichaam doden maar de ziel niet kunnen doden. Wees veeleer bevreesd voor Hem, die beide, ziel en lichaam, kan verderven in de hel (Matth. 10 : 28). Daar had Zedekia niets van begrepen, omdat hij het Woord van God niet vertrouwde. Want dat is een voorwaarde voor een leven zonder vrees voor mensen. Alleen wie God en zijn Woord vertrouwt, kan met David zeggen: Op God, wiens Woord ik prijs, op Jahweh wiens Woord ik prijs, op God vertrouw ik — ik vrees niet. Wat zou een mens mij aandoen (Ps. 56 : 12)?

JEREMIA 39 : 1-14 en 40 : 1-6

Verloren zaak

Anderhalf jaar heeft het beleg van

Jeruzalem door de Babyloniërs geduurd, met een korte onderbreking toen het leger van Nebukadnezar even van Jeruzalem wegtrok om het leger van de farao af te schrikken.

Anderhalf jaar is een lange tijd voor een beleg. Op het laatst is de voedselpositie dan ook zeer precair. Brood is al een tijdje niet meer te krijgen (37 : 21), althans niet voor de gewone man (52 : 6), die immers altijd het eerst de dupe wordt. Als het zover gekomen is, is de situatie wel erg nijpend. Dat is het begin van het einde.

Toch is Jeruzalem niet gevallen als gevolg van de honger. De Babyloniërs slaagden er op een gegeven moment in met behulp van de belegeringswallen en belegeringswerktuigen een bres in de stadsmuur te slaan.

Vaak hadden de steden in die tijd een dubbele muur. Je zou die kunnen vergelijken met de dijken langs de rivier. Vaak bevindt zich achter de eerste dijk nog een tweede, de slaper, die alleen maar wakker wordt en in functie komt, als de eerste het begeeft.

Zo was het ook bij die steden. De buitenmuur moest de grote stoot opvangen. Maar als deze muur het begaf en de vijanden door de bres naar binnen stroomden, konden de bewoners zich achter de tweede muur terugtrekken en daar verder weerstand blijven bieden. Dan was er wel een stuk van de stad prijsgegeven, maar toch was alles dan nog niet verloren.

H. J. JAGER — KAMPEN

Zo was het (28)

Het was niet zo, dat men in Voorthuizen en omstreken nergens anders over sprak dan over een eeuwig besluit van verkiezing en verwerping. Dat was wel het geval in kringen van „zwarte godsdienstigheid”. Over het algemeen waren de mensen, ook van de kerk, nogal zwijgzaam als het ging over geloofszaken zal ik maar zeggen. Over verkiezing en verwerping werd zelfs weinig gesproken. Men had er een zekere angst voor. Het was alsof er in de buurt een bord stond met het opschrift: Levensgevaarlijk! Zoals we hier en daar zien in de buurt van hoogspanningskabels. Men vond het maar een raadselachtige zaak, „zwaar om te verstaan”. Sommigen zeiden, dat verkiezing en verwerping behoorden tot de „verborgen dingen voor de HERE, onze God”. Dat zou in elk geval gelden voor dat zgn. „eeuwig besluit van verkiezing en verwerping”. Men durfde er eigenlijk niet over praten. Maar ondergronds, zal ik maar zeggen, woekerde er wel een zekere angst over de vraag of men wel verkoren was en of men mogelijk tot de verworpenen behoorde. Men kon het toch maar nooit met zekerheid weten.

Terwijl de Schriften ons leren, dat allen, die oprecht geloven behoren tot „een uitverkoren geslacht”. Gelovigen mogen weten en moeten weten: „God heeft óns in of door Christus uitverkoren”. Om nu verder op de lauweren te rusten in zalig nietsdoen? Welnee, maar „om heilig en onberispelijk te zijn voor Gods aangezicht”. Anders gezegd: „om onze roeping en verkiezing te bevestigen” door een leven in de vreze Gods!

Bij velen leefde wel de onuitgesproken angst voor de mogelijkheid tot de verworpenen te behoren. Terwijl de Schrift ons leert, dat God alleen verwerpt wie Hem verworpen heeft. Saul wordt als koning verworpen, omdat hij ongehoorzaam was aan Gods bevel. Eli en zijn huis worden van het priesterschap uitgesloten, omdat zijn zonen de HERE gesmaad hebben en Eli hen niet eens zuur heeft aangezien. Waarom wordt iemand uit de bruiloftszaal verwijderd? Omdat hij niet gezorgd heeft voor een feestkleed. Jeruzalem is verwoest, omdat het geen gehoor heeft willen geven aan de roepstem van Jezus Christus. Een hele generatie van het oude volk heeft in het beloofde land niet kunnen ingaan wegens ongeloof. God verwerpt niet „zomaar” omdat Hij daartoe besloten heeft of daarin plezier heeft. God heeft er geen lust in zondaren te verdelen, maar Hij heeft er schik van als zondaren zich bekeren en leven. Dát mogen we ons goed inprenten.

Maar is God dan niet vrijmachtig om met ons te handelen zoals een pottenbakker met een klomp leem doet? Dat leert de Schrift ons toch? Zij leert ons: We moeten niet denken, dat God een „lieve heer” of een „lief heerke” is, zoals in roomse en andere kringen wel gezegd wordt. Hij kan berouw hebben over het goede, dat Hij aan een volk beloofde, nl. als dat volk Hem de rug toekeert. Hij kan boos worden op zijn eigen volk. Maar Hij kan ook berouw hebben over het kwade, waarmee Hij bedreigd heeft. Namelijk als men zich bekeert van de boze werken en weerkeert tot de HERE. Dat kunnen we lezen in Jeremia 18.

Maar, zal iemand kunnen tegenwerpen, er staat toch ook geschreven: „die zijn niet allen Israël, die uit Israël zijn”? Of zoals in de N.V. staat: „niet allen, die van Israël afstammen zijn Israël”. Zo staat het in Rom. 9. Laten we maar eens zien wát daar staat.

Paulus begint met te zeggen, dat hij groot verdriet heeft om zijn broeders, de Israëlieten. Zij hebben grote voorrechten: de aanneming tot kinderen Gods, Gods heerlijkheid in hun geopenbaard, verbonden zijn met hen gesloten, Gods wet of onderricht is hun gegeven, de ware eredienst, in één woord: Gods beloften zijn voor hen. Tot hen behoren de vaderen en wat het vlees aangaat is Christus uit hen voortgekomen.

Nu schijnt het wel, dat Gods Woord voor hen vervallen is. Maar zo is het niet. Dat is niet mogelijk zegt de apostel. Gods beloften zijn betrouwbaar. Het Evangelie blijft gelden zouden we kunnen zeggen. Maar hoe is het dan mogelijk, dat in Paulus' dagen de grote meerderheid van de genade van Christus niet wil weten? Wel, dat komt omdat niet allen, die van Israël afstammen, Israël zijn. Dat beweerden de rabbijnen wel. Zij zeiden: Allen die maar afstammen van Israël, d.i. vader Jakob, worden automatisch behouden. Zij kunnen nooit verworpen worden, zij kunnen niet verloren gaan. Dát was het lot van alle niet-Israëlieten, de heidenen. Tegen deze hoogmoed, het roemen in de afstamming, strijdt de apostel. Geboorte uit Israël of binnen de kring van het volk Gods is geen waar-

borg voor behoud. Al zijn ze ook allen besneden, daarmee is niet gezegd, dat zij het geloof en de aard van vader Jakob hebben. Zo kunnen we in onze dagen zeggen: Dat iemand gelovige voorouders en ouders heeft en gedoopt is en tot een kerk behoort, dat is nog geen waarborg, dat hij of zij behouden wordt. Het is maar de vraag of iemand Gods beloften gelooft en wil onderhouden wat de Here Jezus bevolen heeft.

Theologen hebben beweerd, dat niet alle Israëlieten de volle beloften hadden. Die waren alleen voor de „echte” Israëlieten, het uitverkoren deel van Israël. Maar dat is inlegkunde. Dat staat er niet. Even te voren heeft P. immers gezegd: „van hen is de aanneming tot zonen en zij hebben de beloften”.

Ook zijn het niet allen kinderen Gods, omdat zij nakomelingen van Abraham zijn. Want in de lijn van Izak zette zich het verbond voort. D.w.z. niet de kinderen van het vlees zijn kinderen Gods. Maar de kinderen der belofte gelden voor nageslacht. De geboorte van Ismaël en Izak heeft typische betekenis. Bij Ismaëls geboorte ging alles op natuurlijke wijze. Zoals het bij elke geboorte toegaat. Maar Izak was een belofte-kind. Abraham en Sara waren beiden reeds „verstorven” om zo te zeggen. Toch hoorden zij de belofte van de geboorte van een zoon. Die belofte heeft Abraham geloofd, „tegen hoop op hoop” schreef P. ergens. Tegen alle menselijke verwachting in. Daarom wordt Izak een kind-der-belofte genoemd. Natuurlijke verbondenheid aan de patriarch Abraham beslist niet over het kinschap Gods. De Joden uit Paulus’ dagen zijn niet automatisch of vanzelfsprekend kinderen van God. Als zij de beloften verwerpen zijn ze gelijk aan Ismaël. Het komt niet aan op natuurlijke, menselijke of vleselijke afstamming. Als kinderen van gelovige ouders de beloften van vergeving en leven verwerpen worden ze niet behouden. Genade is wel erfgoed in die zin, dat Gods beloften van genade voor hen zijn. Maar niet in die betekenis, dat zij om hun afkomst zalig worden. Alleen zij, die oprecht het Evangelie of de beloften geloven, zullen behouden worden.

Hetzelfde zien we bij de zonen van Izak en Rebecca: Jakob en Ezau. Ze waren tweelingen. Ezau kwam het eerst ter wereld. Hij was dus eigenlijk de eerstgeborene. Jakob, de tweede, de mindere in rang naar de opvatting van die dagen. Maar de HERE zei voor de geboorte: de meerdere (Ezau) zal de mindere dienen. Zó behaagde het de HERE en zo is het gebeurd. Niet op grond van werken wordt iemand gered, maar op grond van de roeping door het Evangelie. Niet aan de werken-der-wet van de mens, maar aan Gods genade is het eerste en het laatste woord. Als hier gesproken wordt van Gods verkiezend voornemen of van zijn voorgenomen verkiezing, dan denkt men vrijwel steeds aan een voortijdelijk of eeuwig besluit. Maar dat staat er niet. Verder gaat het ook niet om het eeuwig verderf voor Ezau. Had Ezau zich geschikt naar Gods beschikking en Jakob erkend als de stamvader van het volk Gods, dan - zo mogen we wellicht zeggen - had hij ook de beloften van vergeving en leven en het zoonschap Gods verkregen. Maar dat heeft Ezau niet gewild.

En zo stond het ook met de Joden uit de dagen van P. Die wilden niet luisteren naar Jezus Christus, in wie al Gods beloften „ja en amen” zijn. Zij wilden niet van genade leven, maar uit eigen werken. Maar zovelen als naar Gods genadige roepstem, die in en door Jezus tot hen kwam, hebben aangenomen, die zijn ware kinderen van Abraham en Izak en Jakob. En zovelen als er in onze dagen niet willen leven van genade alleen door het geloof maar uit de werken, die zijn gelijk aan Ismaël en Ezau en hun nakomelingen. En zij gaan verloren, niet omdat God hen van eeuwigheid af al heeft verworpen, maar omdat zij niet hebben geloofd de Blijde Boodschap. Waardoor roeping en verkiezing van de verkiezende God tot ons komen.

Als er staat „de meerdere zal de mindere dienen”, wat we ook wel kunnen vertalen met „de oudste zal de jongste onderworpen zijn”, dan gaat het niet om een voortijdelijk besluit en niet om verkiezing of verwerping tot eeuwige zaligheid; maar daar gaat het om de plaats van Jakob en Ezau in de geschiedenis.

Maar, zo zal iemand zeggen, die in de Schrift thuis is, er volgt toch ook: „Jakob heb ik liefgehad, maar Ezau heb ik gehaat”? Inderdaad en dat moeten we precies zo laten staan. Het is mij bekend, dat vele verklaarders dit zo verstaan, dat reeds voor de grondlegging der wereld was beslist over eeuwig wél voor Jakob en eeuwig wée voor Ezau. Maar we moeten maar nooit klakkeloos naspreken wat sommige of mogelijk vrijwel alle verklaarders van belang hebben geschreven. Al zijn het ook Luther en Calvijn, of Augustinus en Chrysostomus, Kuyper en Bavinck, Schilder en Greydanus. In de kerkgeschiedenis is dat vaak gebeurd met soms nare gevolgen. Gewoonlijk worden niet al te beste uitspraken van „grote mannen” ’t best onthouden.

Waar staat dat eigenlijk, die uitspraak: „Jakob heb ik liefgehad, maar Ezau gehaat”? Dat staat niet in Genesis, waar de historie van de personen Jakob en Ezau verhaald wordt. Maar het is te lezen bij de profeet Maleachi. En met die namen worden niet die personen bedoeld, maar de volken die uit hen zijn voortgekomen. Uit Ezau zijn de Edomieten voort-

gekomen. En die hebben het er naar gemaakt dat God toornig op hen is of hen haat. Laten we maar eens lezen wat er staat in Maleachi I: „Ezau heb Ik gehaat; Ik heb zijn bergen tot een woestijn gemaakt en zijn erfdeel aan de jakhalzen der woestijn prijsgegeven. Wanneer Edom - hoort u, Edom, het volk uit Ezau voortgekomen - zegt: Wij zijn verwoest, doch wij zullen de puinhopen weer opbouwen” dan blijkt daaruit dat zij zich niet buigen onder de straffende hand van God. Zij steunen op eigen vermogen en denken: Wij zullen herbouwen! Maar dan moet Maleachi zeggen: „Zo spreekt de HERE der heerscharen: Laten dezen bouwen, maar Ik zal afbreken; men zal het noemen: gebied der goddeloosheid en: het volk waarop de HERE voor eeuwig - d.i. tot in verre toekomst - toornit. Als uw ogen het zien, zult gij zeggen: Groot is de HERE, ook buiten Israëls gebied”. Maleachi spreekt duidelijk over het volk der Edomieten en hun geschiedenis. Hun onheilsgeschiedenis.

Luther en vele anderen hebben gezegd en het is helaas opgeschreven en nageschreven: „Jakob heb Ik liefgehad van eeuwigheid en Ezau heb Ik gehaat van eeuwigheid”. Maar dat staat er niet. En we moeten niet inlezen wat er niet te lezen staat. De Edomieten werden gestraft om hun goddeloosheid. En zo staat het nu ook met het volk der Joden in de dagen van Paulus. Dát Israël wil niet van genade leven, maar verheft zich trots op z’n afkomst en steunt op z’n werken. Daarom gaat de HERE dát Israël, die Joden, voorbij. En wordt de val van Israël de oprichting van heidenen; die worden geroepen uit de duisternis tot het wonderbare licht van Gods heil. Daarmee doet God niemand onrecht. Zo is het vandaag nog. Wie Gods genade verwerpt in ongelooft, wordt door Hem verworpen. En dan verkiest Hij Zulu’s en Bantu’s en vele anderen uit Oost en West en Zuid en Noord. Die zullen ingaan in het Koninkrijk der hemelen. En vele eersten zullen de laatsten zijn.



pastorale notities

Kortgeleden heb ik dienst gedaan in een kerkgebouw van de Hervormde gemeente in Sliedrecht, een „aangepaste dienst”. Van tevoren wilde de koster me graag wegwijs maken op de preekstoel, de knopjes voor de microfoons en zo. Hij bepaalde mijn gewijde aandacht zeer nadrukkelijk bij de plankjes met kerkboeken: op de rechterplank liggen oude vertaling en oude berijming, op de linker nieuwe vertaling en liedboek. Of ik na gebruik een boek weer op de goede plank wilde leggen, anders kreeg je maar verwarring. Ik begreep hem. De rechterplank is voor de rechterflank en stel je voor dat de dominee van de Geref. Bond per ongeluk uit de nieuwe vertaling zou voorlezen, dat zou niet goed komen. Ik dacht, ze hebben hier wel geleerd elkaar te verdragen en te aanvaarden. Nu valt het in een gezelschap van Gereformeerden gauw verkeerd, als je zegt dat wij wat

kunnen leren van de Hervormden. We hebben het dan meteen over de zaaksgerechtigheid van afscheiding en doleantie, over de waarheid en de belijdenis. Ik weet dit alles zeer wel en ik gevoel mij betrokken bij „het wonder van de negentiende eeuw”, maar daarom kun je nog wel wat van zo’n hervormde gemeente leren. Hier, plaatselijk, is de „waarheid” niet in geding, want de vrijzinnigen zijn opgestapt en hebben een eigen gemeente gevormd, een eigen gebouw gezet en het compleet gemaakt met de accessoires: doopvont, avondmaalstafel en dominee. De drie Hervormde predikanten zijn confessioneel of van de Geref. bond. De verschillen worden als groot ervaren, toch aanvaardden zij elkaar. Hun gemeente lijkt op een huwelijk, dat bepaald geen succes is, maar ze houden het aan. Gereformeerden liggen veel gauwer in een scheiding. Wanneer kun je een scheidbrief geven? Telder zei eens: Je kunt met een afscheiding alleen vrede hebben, als je gedwongen werd iets te doen wat je voor de Here niet verantwoord kon. Hij was daarmee een discipel van Petrus en de andere apostelen, zie Handelingen 5 : 29. En dat is Schriftuurlijker dan wat je vaak hoort: Ik kan mij met de gang van zaken niet verenigen en daarom zet ik er een punt achter.

A. H. Algra, Sliedrecht



Vraag en antwoord

Een meisje stuurde haar vader eens het volgende briefje:

„Ben je nu gelukkig
nu je mij gedwongen hebt
mijn hoofd te buigen
voor jouw god?
Ben je nu gelukkig
nu je mijn gedwongen hebt
om naar jouw kerk te gaan
alleen voor de buitenwereld?
Laat mij nu dan jou vertellen:
ik ben niet gelukkig
met de mensen in jouw kerk
die me aankijken en me
verwijten
dat ik daar zit;
dat ik me gevangen voel
door zoveel paren ogen
die me aanstaren.
Ben je nu gelukkig
dat je mij kan dwingen
zodat ik ongelukkig ben?”

Haar vader antwoordde als volgt:

„Ben je gelukkig als je
de dingen zó zegt en zó doet dat
het een ander wel pijn móet doen?
Het kan zijn dat je denkt dat anderen,
misschien je ouders of juist je ouders,
het verkeerd deden en doen —
en het zal soms, vaak, wel waar zijn ook —
maar ben jij zó zelfverzekerd
dat je denkt
dat je het zelf altijd goed doet en wéét?
Ben je gelukkig als je er vooral hard tegenin gaat?
Ben jij gelukkig als je anderen probeert te dwingen
door je houding?

Ouders kunnen veel dingen verkeerd doen,
kinderen trouwens ook,
kinderen kunnen veel dingen van hun ouders
verkeerd vinden
en soms, vaak, gelijk en ongelijk hebben.

Je bent een „ik”, je bent een „zelf”,
maar je bent niet alleen.
Je moet je eigen leven leiden, leven,
maar je doet dat met anderen.
Je wilt sommige, veel, dingen anders doen dan
je ouders,
maar hoorde je ook al eens van „rekening
houden met”?
Dat moeten zij, dat moet jij.

Ben je gelukkig door keihard te stellen
dat je ouders je dwongen
om naar hún kerk te gaan?
Maar je weet toch
dat ze oprecht menen
dat die kerk
niet van hen of van anderen is?

Ben je eerlijk als je zegt
dat zij je dwongen jouw hoofd
te buigen voor hún God?
Je weet toch dat ze er van overtuigd zijn
dat die God ook jÓuw God is?
Ben je gelukkig door de dingen zó te zeggen?
Dat kan ik niet geloven.

Denk je dat anderen
naar je kijken in de kerk?
En voel je je zó gevangen?
Weet je zeker dat
je jezelf niet gevangen houdt
door je houding?
Dat kan óók.
Kijk jij eens naar die anderen,
staar ze ook eens aan
en probeer te ontdekken
dat ze gelukkig zijn met hun God.
Ook wel eens, vaak, ongelukkig
want ze snappen alles ook niet altijd.

Ik ben niet gelukkig
in het dwingen van een ander.
Ik ben soms ook ongelukkig
omdat het zo moeilijk is
om uit te leggen.
dat
zij en ik — je ouders —
meenden en menen
het goed te doen
door je mee te nemen naar de kerk,
niet voor de buitenwereld
maar voor jezelf.

Wil je een ander gelukkig maken?
Wil je dat een ander jou gelukkig maakt?
Dat kan.
Daar is begrip voor nodig.
Daar is respect voor nodig.
En die beide moeten komen
van die en van die en
van mij en van jou.

En dán kun je een heleboel dingen uithouden.
Je ouders ook.
Jij doet dan een stap
en zij doen er een paar
en dan is het fijn te ontdekken
dat jij en zij
iets sámen hebben.
Het is vaak
niet uit te spreken
maar het is er.
Misschien vaag, soms duidelijk.

Je voelt je gevangen door hen.
Zij voelen zich misschien gevangen door jou:

Als we elkaar straks of morgen tegenkomen
zullen we dan even naar elkaar lachen?
Ik om jou gelukkig te maken.
Jij om mij gelukkig te maken.
Omdat we sámen willen proberen
elkaar te begrijpen.
Omdat we eigenlijk niet boos
tegen elkaar willen doen
want we hebben elkaar nodig
en we zijn aan elkaar gegeven.
Ik heb jou in ieder geval nodig
ook al denk je niet altijd zoals ik.
En jij mij hoop ik ook een beetje.
Je kunt veel voor me doen,
veel voor me betekenen.
En ik misschien ook voor jou?

Ben je gelukkig?
Ben ik gelukkig?
Zullen we toch maar
stilletjes „ja” zeggen,
wat hakkend maar
toch „ja”?

Nog éven, mijn brief is
veel langer dan die van jou
maar dat zal wel komen
door de leeftijd.
Zeg, zullen we niet alleen
lachen naar elkaar
maar ook sámen verder gaan?
Zoals morgen naar de rommelmarkt
want van rommel houden we allebei.”

P. C. van Wijk — Zaltbommel



Beroepen te Wezep (vak. ds L. J. Goris): Ds G. van Keulen te Leerdam.

Wezep — Ds L. J. Goris van Wezep hoopt op zondag 27 mei a.s. wegens emeritaat van de gemeente afscheid te nemen.

„Nederlands Gereformeerde Kerken” — Onze kerken zullen voortaan de naam „Nederlands Gereformeerde Kerken” gaan dragen. Zo is zaterdag 19 mei jl. besloten op de Landelijke Vergadering die te Wezep gehouden is. (Een breder verslag van de vergadering volgt nog.)

Heerenveen — Het adres van de scriba van de kerk van Heerenveen is: G. J. Oonk, Zwette 10, 8446 MH Heerenveen, tel. 05130-23564.



nieuws uit breder kring

Samenwerking tussen EB en Filippus
De besturen van de Stichting Elisabethbode en het Traktaargenootschap Filippus hebben besloten om meer met elkaar te gaan samenwerken.

De Stichting Elisabethbode geeft al bijna een halve eeuw lang, met een nog steeds toenemende oplage, een evangelisatieblad uit, dat bekend is onder de naam: de EB. Een blad dat wekelijks in duizenden gezinnen komt via verspreiding door evangelisatiecommissies of rechtstreeks door postbezorging, in een oplage van ruim 200.000 exemplaren.

Ook in kazernes, ziekenhuizen e.d. komt dit blad terecht.

Verder wordt een aantal boekjes door deze Stichting uitgegeven.

Filippus is een eeuw geleden begonnen als traktaatgenootschap met de uitgave van evangelisatie-traktaten en de scheurkalender, waarvan onlangs de honderdste is uitgekomen. Nog steeds worden brochures en traktaten met een evangeliserend karakter uitgegeven. De laatste jaren is het uitgavenpakket aanzienlijk vergroot met o.a. pastorale boekjes, bijbelboekverklaringen, catechisatieboekjes en een groot assortiment tekstkaarten.

De samenwerking, waartoe nu is besloten, houdt onder andere in, dat er een begin gemaakt is met een uitgave, waaraan beide instellingen deelnemen. Het betreft de serie „Op Weg” een geïllustreerde brochurereeks voor jonge mensen.

De adressen zijn: Stichting Elisabethbode, Postbus 100, 7240 AC Lochem, tel. 05730-4551.

Administratie Filippus, Berkel 15, 8015 HV Hattem, tel. 05206-2630.

Evangelische Hogeschool Amersfoort
Met bouwplannen voor een nieuw, eigen gebouw, een kersverse opleiding journalistiek en een eveneens nieuw Instituut voor Onderzoek en Publicatie gaat de Evang. Hogeschool in sept. haar derde cursusjaar beginnen. Er zijn in totaal zeventig studenten ingeschreven voor de — nu drie jaar bestaande — éénjarige basisopleiding.

Tien studenten zullen de nieuwe opleiding journalistiek volgen, die aansluit op de éénjarige cursus. Het aantal studenten aan de EH is daarmee t.o.v. vorig jaar opnieuw gegroeid. Het doel van de school is jonge christenen geestelijk te wapenen tegen met name geloofsondermijnende invloeden waarmee zij tijdens verdere universitaire opleidingen kunnen worden geconfronteerd. Door de groei van de school is men uit de huidige behuizing (een deel van een schoolgebouw aan de Amersfoortse Willem Barendsstraat) geknapt. Er zal een nieuw gebouw t.b.v. de EH verrijzen op een terrein tussen de Stadsring en de Grote Haag, eveneens in Amersfoort. De kosten van het drie bouwlagen tellende pand worden geraamd op twee miljoen gulden. Om daarvoor de nodige fondsen te werven zal een actie worden gevoerd onder het motto „EH onderdak”. Met ingang van 1 aug. is dr C. A. Tukker benoemd tot adjunct-directeur van de Evang. Hogeschool. Hij wordt belast met de leiding van het Instituut voor Onderzoek en Publica-

tie, een nieuwe tak van de EH. Het instituut zal „bijbelgetrouw wetenschappelijk onderzoek gaan inventariseren, coördineren en stimuleren”, aldus EH-directeur drs J. A. van Delen. „Doctoraal studenten kunnen bij ons informatie krijgen over de keuzemogelijkheden voor specialisaties. Ons nieuwe instituut gaat ook helpen bij doctoraal scripties en verder willen we de keuze van promotie-onderwerpen wat meer op elkaar afstemmen”. Het instituut wil men ook gebruiken om onderzoek in het buitenland beter toegankelijk te maken voor Nederlandse wetenschapsbeoefenaren. Voorts denkt men aan het opzetten van post doctorale cursussen. Met de leiding van de opleiding journalistiek is drs N. C. van Velzen belast; hij is benoemd tot adjunct-directeur van de EH. Andere docenten aan die opleiding zijn: dr E. Diemer (ethiek van de communicatie), dr C. A. Tukker (bijbelkennis), M. de Klijn (grafische vormgeving), J. E. van Delen (statistiek), dr C. Fahner (culturele antropologie). Met enkele andere docenten wordt nog overleg gepleegd.

Voor al uw
handels- en familiedrukwerk - boeken en folders
is uw adres
DRUKKERIJ „STEENBERGEN”
Nootgedacht 3 - Zeist

In de vreze des HEEREN is een sterk vertrouwen en Hij zal Zijn kinderen een Toevlucht wezen.
Spr. 14 : 26

Blij en dankbaar delen wij U mee dat onze Ouders en Grootouders

J. CH. SCHENK

en

E. SCHENK-MAIER

D.V. 14 juni a.s. 40 jaar getrouwd zijn.

Hennie en Hans:
Marion, Monica, Gertjan, Erna
Toep en Wil:
Johan, Paul, Linda
Erna en Ger:
Casper, Robert-Jan, Esther, Peter
Eduard en Ella:
Christian, Albert, Laurens
Bas en Jannie:
Ronald, Tineke
Maja en Koos:
Els, Anja, Christa, Jacques
Inge en Will:
Sandra, Edwin, Rebecca
Erik en Helma:
Emiel en Sylvia
Erika en Dick:
Astrid en Nathalie
Sylvia en Hans:
Inge, Iwan
Jannie en Hans:
Judith
Jan en Heleen

U kunt hen feliciteren op 15 juni van 20.00-21.30 uur in de bovenzaal van het Verenigingsgebouw, Oranjestraat 6, Rotterdam (Overschie).

Juni, 3043 AK Rotterdam
Saenredamplein 7b

2 HBO-studentes zoeken

WOONRUIMTE
m. kookgel. + douche
in Den Haag,
per 1 juli of 1 augustus.

Reacties:

R. van Wageningen, Cannenburg 74,
Amsterdam, tel. 020-440293

Heden overleed na een moedig gedragen lijden, in het vaste vertrouwen op haar Heer en Heiland, onze zeer geliefde zuster, schoonzuster en tante

Marretje Maria Bakker
(echtgenote van C. Veenhof)

op de leeftijd van bijna 80 jaar.

Coaldale (Can.): S. Leffers-Bakker
H. Leffers
Heemstede: J. Bakker
N. Bakker-Wentzel
Middenmeer: G. Bakker-Tornga
Rijswijk: M. A. Bakker
Dronten: R. S. H. Bakker
M. Bakker-Knetsch
Leidschendam: H. Bosman-Bakker
Th. Bosman
Leeuwarden: A. J. Bakker
Kampen: B. A. Raap-Bakker
G. J. Raap
Galgary (Can.): S. T. Bakker
I. Bakker-de Wit
Guelph (Can.): H. J. Bakker
A. M. D. Bakker-Lindeman
Dedemsvaart: J. Tj. de Jonge-Bakker
J. E. de Jonge
Wageningen: J. Dam-Bakker
B. Dam
Galgary (Can.): T. S. Bakker
G. Bakker-Hondema
Thunderbay (Can.): M. van Elburg-Bakker
Joh. van Elburg
Epe: Joh. Bakker
W. Bakker-Jonker
Neven en nichten

Kampen, 15 mei 1979

➡ **ADVERTENTIES MOETEN UITERLIJK DINSDAGMORGEN
OM 10 (TIEN) UUR TER DRUKKERIJ ZIJN!!!**

ALLEN DIE ZICH INZETTEN VOOR LECTUURWERK:
diakonieën, recreatieteams, vakantiewerkers e.a.

**de twee EB-zomernummers komen
binnenkort weer uit!**

twee ongedateerde nummers van elk 16 pagina's met:

- ☆ artikelen, waarin de bijbelse boodschap doorklinkt
- ☆ gedichten
- ☆ foto's
- ☆ puzzels

— twee nummers, voorzien van steunkleur, waarmee u mensen in aanraking kunt brengen met het evangelie.

— twee nummers, die afhankelijk van de afname, 56-24 ct. per ex. gaan kosten, dit is incl. verzendkosten.

Graag uw bestelling vóór 5 juni a.s. aan:



**STICHTING
ELISABETHBODE**

Postbus 100
7240 AC Lochem
tel. 05730-4551 ('s av. 2526)